

Agenda bijlagen

Agenda.docx

- 1 Opening, welkom en mondelinge mededelingen
 - 2 Mededelingen
 - 2.1 Verslag CINTER 14 juni 2022 (bijlage CINTER 22-14).
CINTER 22-14.docx
 - 2.2 Annotatie ten behoeve van CINTER 2 december 2022 (bijlage WINTER 22-15).
CINTER 22-15.docx
 - 2.3 Mondelinge terugkoppeling ontwikkelingen Blue Deal.
 - 2.4 Stand van zaken UN2023 (bijlage WINTER 22-16).
CINTER 22-16.docx
 - 3 Presentatie Blue Deal
 - 4 Internationale Kennisdeling (beeldvormend)
Bespreekpunten
 - 4.1 Europa Lobbylandschap (bijlagen CINTER 22-17a en b)
o Toelichting op het bestaande landschap en waarin de waterschappen al wel of niet betrokken zijn.
o Toelichting bestaande samenwerkingen tussen waterschappen en (Europese) partners: Eureau Innovatieplatform.
o Discussie om kennisdeling in Europa te bevorderen en bestaande koepels daarvoor te gebruiken, en om de lobby daarmee te versterken.
CINTER 22-17a.docx
CINTER 22-17b.pdf
 - 4.2 Kennisagenda Internationale Samenwerking (bijlagen CINTER 22-18a t/n c)
o Eerste indruk van de twee agenda's, hoe is deze voor het huidige werk relevant?
o Hoe sluit deze aan op het Europees landschap, welke keuzes moeten we maken?
CINTER 22-18a.docx
CINTER 22-18b.xlsx
CINTER 22-18c.pptx
 - 5 Terugblik samenwerking Europese Koepels (informerend) – (20 min)
Terugblik door Bureau Brussel op resultaten van de samenwerking in Europese koepels.
o Eureau (PFAS, richtlijn stedelijk afvalwater)
o EUWMA (Klimaatadaptatie)
 - 6 Oekraïne (besluitvormend) - (10 min) (bijlage CINTER 22-19)
De leden van de CINTER worden gevraagd:
o In te stemmen met de voorgestelde lijn voor de verdere betrokkenheid in Oekraïne, namelijk:
afwachten met actieve bijdrage aan Oekraïne, verdere vraag vanuit ministeries af te
wachten en in de tussentijd het idee om werkplekken beschikbaar te stellen verder uit te
werken.
CINTER 22-19.docx
 - 7 Rondvraag (5 min)
 - 8 Afsluiting vergadering
- VERGADEROVERZICHT 2023
WINTER	CINTER
10 maart – 10.00-12.30 uur	14 april – 10.00-12.00 uur
op locatie, inclusief lunch	op locatie, inclusief Lunch
2 juni – 10.00-12.30 uur	23 juni – 10.00-12.00 uur
digitaal	digitaal
8 september – 10.00-12.30 uur	22 september – 10.00-12.00 uur
op locatie, inclusief lunch	op locatie, inclusief lunch
17 november – 10.00-12.30 uur	1 december – 10.00-12.00 uur
digitaal	digitaal

BEZOEKADRES

Koningskade 40
2596 AA Den Haag
070 351 97 51
Nederland

POSTADRES

Postbus 93218
2509 AE Den Haag
Nederland

De leden van de Uniecommissie
internationale zaken (CINTER)

datum
21 november 2022

ons kenmerk
120635 EL

contactpersoon
Piebe Hoeksma

bijlage(n)
CINTER 22-14 t/m 19

uw kenmerk
-

e-mail
phoeksma@uvw.nl

betreft
CINTER-vergadering 2 december 2022

doorkiesnummer
+31 6 10 77 31 67

AGENDA voor de vergadering van Uniecommissie Internationale Zaken te houden op:

vrijdag 2 december 2022, 13.00-15.00 uur,
digitaal TEAMS: [Klik hier om deel te nemen aan de vergadering](#)

vergaderings-id: 333 755 013 107

Wachtwoordcode: 7VnyaC

1. Opening, welkom en mondelinge mededelingen

2. Mededelingen

2.1 Verslag CINTER 14 juni 2022
(bijlage CINTER 22-14).

2.2 Annotatie ten behoeve van CINTER 2 december 2022
(bijlage WINTER 22-15).

2.3 Mondelinge terugkoppeling ontwikkelingen Blue Deal.

2.4 Stand van zaken UN2023
(bijlage WINTER 22-16).

3. Presentatie Blue Deal

BESPREEKPUNTEN

4. Internationale Kennisdeling (beeldvormend)

Bespreekpunten

4.1 Europa Lobbylandschap

(bijlagen CINTER 22-17a en b)

- Toelichting op het bestaande landschap en waarin de waterschappen al wel of niet betrokken zijn.
- Toelichting bestaande samenwerkingen tussen waterschappen en (Europese) partners: Eureau Innovatieplatform.
- Discussie om kennisdeling in Europa te bevorderen en bestaande koepels daarvoor te gebruiken, en om de lobby daarmee te versterken.

4.2 Kennisagenda Internationale Samenwerking

(bijlagen CINTER 22-18a t/n c)

- Eerste indruk van de twee agenda's, hoe is deze voor het huidige werk relevant?
- Hoe sluit deze aan op het Europees landschap, welke keuzes moeten we maken?

5. Terugblik samenwerking Europese Koepels (informerend) – (20 min)

Terugblik door Bureau Brussel op resultaten van de samenwerking in Europese koepels.

- Eureau (PFAS, richtlijn stedelijk afvalwater)
- EUWMA (Klimaatadaptatie)

6. Oekraïne (besluitvormend) - (10 min)

(bijlage CINTER 22-19)

De leden van de CINTER worden gevraagd:

- In te stemmen met de voorgestelde lijn voor de verdere betrokkenheid in Oekraïne, namelijk: afwachten met actieve bijdrage aan Oekraïne, verdere vraag vanuit ministeries af te wachten en in de tussentijd het idee om werkplekken beschikbaar te stellen verder uit te werken.

7. Rondvraag (5 min)

8. Afsluiting vergadering

VERGADEROVERZICHT 2023

WINTER	CINTER
10 maart – 10.00-12.30 uur op locatie, inclusief lunch	14 april – 10.00-12.00 uur op locatie, inclusief Lunch
2 juni – 10.00-12.30 uur Digitaal	23 juni – 10.00-12.00 uur digitaal
8 september – 10.00-12.30 uur op locatie, inclusief lunch	22 september – 10.00-12.00 uur op locatie, inclusief lunch
17 november – 10.00-12.30 uur digitaal	1 december – 10.00-12.00 uur digitaal

Verslag

Agendapunt
2.1**VERGADERING UNIECOMMISSIE INTERNATIONALE ZAKEN
GEHOUDEN OP DINSDAG 14 JUNI 2022, DIGITAAL, AANVANG 15.30
UUR****AANWEZIG**

Herman Beerda (Noorderzijlvest), Constantijn Jansen op de Haar (HDSR), Marcel Belt (Delfland), Bert van Vreeswijk (Vallei- en Veluwe), Carla Michielsen (Scheldestromen), Patrick van den Broek (Limburg), Luzette Kroon (Unie/Wetterskip Fryslân), Erik de Ridder (De Dommel), Hans Wijnen (WDOD), Mark van der Werf, Emilie Sturm.

AFGEMELD

Frans ter Maten (Vallei en Veluwe), Rogier van der Sande (Rijnland), Co Verdaas (Rivierenland), Geert-Jan ten Brink (Hunze en Aa's), Jan Bonjer (Hollandse Delta), Sander Mager (AGV), Nettie Aarnink (Vechtstromen).

GASTEN

Jan van der Molen (Vechtstromen), Ellen Minkman (TU Delft).

1. Opening en mondelinge mededelingen

Luzette opent de vergadering en heet iedereen welkom. Wegens ziekte van de secretaris, Marcel de Ruijter, neemt de secretaris van de WINTER (Piebe Hoeksma), zijn taken waar.

Luzette en Piebe lichten toe dat er verschillende verzoeken met betrekking tot Oekraïne zijn binnengekomen. Zo is er vanuit een Oekraïense ngo, Primavera, een verzoek ingediend om ondersteuning vanuit de waterschappen. Ook is er de mogelijkheid om in meer Europees verband via de Eureau aan te sluiten bij activiteiten. De vraag is of er niet alleen vanuit internationaal maar ook vanuit waterbeheer of waterketen interesse is Oekraïne te helpen, met het verzoek dit intern te peilen. Bij de WINTER leven veel vragen, maar wordt ook aangegeven dat er bereidheid is om inzet te leveren ten aanzien van wederopbouw, niet wanneer er sprake is van noodhulp.

Constantijn (HDSR), Marcel (Delfland) en Herman (Noorderzijlvest), geven aan binnen hun eigen waterschappen te willen polsen of men hier warm van wordt. Zij geven aan dat het goed is als waterschappen, met een schat aan NL expertise, hierin actief worden.

Luzette concludeert dat er potentieel interesse is en besluit dat vanuit twee kanten de interesse wordt gepeild: zowel vanuit ambtelijke als bestuurlijke hoek. Op basis van die uitkomsten kunnen er vervolgtrekkingen worden gedaan.

Marcel geeft aan te worden benoemd tot wethouder Leidschendam-Voorburg en gaat de CINTER en het waterschap dus verlaten. De verwachting is dat per 7 juni de opvolger wordt benoemd.

2. Presentatie eSwatini (15 minuten)

Jan van der Molen geeft deze presentatie over het Blue Deal partnerschap eSwatini. Deze wordt ook bij de stuurgroep Blue Deal gepresenteerd. De presentatie wordt enthousiast ontvangen en levert geen vragen op. Luzette geeft aan dat in september er een gezamenlijke conferentie is tussen de drie Blue Deal partnerschappen en geeft de tip om beeldmateriaal van de projecten aan de presentatie toe te voegen.

BESPREEKPUNTEN

3. Definitieve Visie DWA 2030 en VERVOLG

Ten opzichte van de laatste versie van de DWA Visie is er een extra hoofdambitie, gericht op het aantrekkelijk en inspirerend werkgeverschap van de waterschappen, aan toegevoegd. De uitdaging zit nu in het uitwerken en uitrollen van de visie. Een plan van aanpak is in ontwikkeling. Een tournee langs zowel de waterschapsbesturen als de managementteams is in voorbereiding. Daarin worden zowel de DWA-visie, als het Blue Deal Raamwerk en de nieuwe Koers van het NWB-fonds gepresenteerd. Constantijn geeft aan van plan te zijn het eigen buitenlandbeleid te gaan updaten en doet de uitnodiging HDSR als een van de eerste waterschappen te bezoeken. Het is aan de CINTER om te besluiten of de visie alleen ter informatie of ook ter besluitvorming aan de Ledenvergadering wordt voorgelegd. Het is aan de afzonderlijke leden om op basis van deze visie haar eigen beleid ten aanzien van internationaal werk aan te passen.

De leden wordt gevraagd te reageren op de volgende punten:

- In te stemmen met de Visie DWA 2030 en het voorgestelde vervolgtraject.
- Te besluiten of de CINTER de visie DWA 2030 ter informatie naar de Ledenvergadering stuurt.

Herman en Geert Jan geven aan de visie een goed verhaal te vinden en zijn blij dat aantrekkelijk werkgeverschap nu expliciet genoemd worden. Beiden pleiten ervoor het ter vaststelling naar de LV te sturen.

De voorkeur voor de tournee gaat voor Geertjan uit voor na de verkiezingen voor het AB. Herman wil deze juist eerder langs hebben.

Carla is akkoord met de visie en zou deze graag ter vaststelling sturen aan de LV.

De voorkeur voor de tournee gaat uit naar een breed bezoek voor zowel medewerkers als bestuurders.

Patrick is akkoord. Als er nieuwe bakens zijn is vaststelling in de LV nodig, anders ter informatie.

De voorkeur voor de tournee gaat uit naar een digitale bijeenkomst voor alle waterschappers, medewerkers en AB-leden.

Luzette geeft aan dat er met de Blauwe Meetup al een digitale sessie is georganiseerd. De voorkeur gaat nu uit naar een bijeenkomst op locatie.

Hans geeft aan het een mooie visie te vinden dat ook goed bij het eigen beleid past. De vervolgstappen zijn logisch en ziet ruimte voor een jaarlijkse bijeenkomst met dagelijks bestuur voor informeel overleg.

Vaststelling in de LV is niet nodig omdat het naadloos past in bestaand beleid.

Marcel geeft complimenten voor de visie en constateert dat er hard is gewerkt. Hij ziet geen reden waarom de visie niet zou worden vastgesteld in de LV. Dat podium verdient het juist. Zonder besluitvorming is er de vraag of het document voldoende status heeft.

De tournee ziet hij graag langskomen voor de verkiezingen.

Luzette geeft aan dat er in de visie niets staat dat afdwingbaar is, de daadkracht in de uitvoering bepaalt ieder waterschap dus zelf. Mark benoemt nog eens dat niet elke visie van commissies naar de LV moet. De commissies hebben immers ook mandaat van de LV gekregen om zaken zelf vast te stellen.

Erik is enthousiast, vindt het een goede basis voor herijking van het eigen beleid, spreekt dank uit voor het doorlopen proces en is het eens met het vervolgtraject. Het zou voldoende moeten zijn om het stuk ter informatie naar de LV te sturen.

Een tournee is absoluut van toegevoegde waarde waarbij de Brabantse waterschappen in een keer zouden kunnen worden aangedaan.

Bert vindt de visie een goede paraplu om samenhang te brengen in de activiteiten van de waterschappen. En kan goed gebruikt worden om de AB's te verleiden. Ter kennisgeving naar de LV is voldoende.

Nettie Aarnink (Vechtstromen) en Sander Mager (AGV) hebben per email aangegeven in te stemmen met de visie en het voorgestelde vervolg.

Luzette stelt het volgende vast:

- De Cinter stemt in met DWA-visie en het voorgestelde vervolg, er is veel waardering voor de inhoud en proces.
- De meerderheid akkoord met het ter informatie naar LV sturen van de visie.

4. Definitief Raamwerk 2de fase Blue Deal

De leden wordt gevraagd te reageren op de volgende punten:

- o Kennis te nemen van het definitieve Raamwerk Blue Deal 2e fase en de wijzigingen ten opzichte van het Raamwerk Blue Deal 1e fase
- o Op basis van het Raamwerk 2e fase te besluiten dat alle waterschappen de deelname aan de Blue Deal voortzetten in de 2e fase volgens het nieuwe Raamwerk
- o Te besluiten of de CINTER het Raamwerk 2e fase ter informatie naar de Ledenvergadering stuurt
- o In te stemmen met het voorstel voor de wijze waarop de waterschappen worden betrokken.

Emilie geeft een korte toelichting op de laatste ontwikkelingen en aanpassingen van het raamwerk. En benoemt specifiek dat bij het vaststellen van fase 1 is afgesproken elke vier jaar te herevalueren. Belangrijkste wijzigingen nu is dat er voor een periode van 8 jaar financiering komt. De WINTER en CINTER maken geen onderdeel meer uit van de uit besluitvormingslijn. Het draagvlak blijft echter onverminderd belangrijk. In een extra notitie is uitgewerkt hoe de WINTER en CINTER betrokken blijven.

Hans is akkoord en stemt in met de drie punten. Wanneer er zaken zijn die buiten het raamwerk liggen moet het wel eerst naar de WINTER en CINTER.

Marcel is akkoord. Betrokkenheid CINTER is essentieel, maar heeft daar alle vertrouwen in.

Patrick is akkoord.

Nettie is per email akkoord.

Sander is per mail akkoord maar stelt voor om na een jaar te evalueren of het betrekken van de WINTER en CINTER verloopt zoals gedacht.

Luzette stelt het volgende vast:

- De CINTER stemt in met het besluit en alle waterschappen zetten betrokkenheid voort.
- Het raamwerk gaat ter informatie naar de LV.
- De voorgestelde werkwijze in het betrekken en informeren van de achterban is akkoord. Op termijn kan er een evaluatie van de werkwijze worden uitgevoerd. Hier komen we op terug.

5. Koers NWB Fonds 2022-2030 en KIWI programma

Bert geeft een toelichting op de nieuwe koers van het NWB-fonds. De nieuwe koers van het NWB-fonds is het derde nieuwe en afsluitende beleidsstuk in het rijtje van internationale inzet vanuit de waterschappen. Er is een nauwe samenwerking tussen het NWB-Fonds, het Programmabureau Blue Deal en DWA met als doel elkaars inzet op elkaar af te stemmen. Het fonds is opgericht in 2006 vanuit

de Waterschapsbank en geeft invulling aan maatschappelijke betrokkenheid. Het bestuur bestaat uit de unie, twee waterschappen, een extern persoon, en een vanuit de bank. Tot de vaststelling van de Blue Deal was het de grootste co-financier van internationale activiteiten. Switch van versterken Blue Deal naar inzet op klimaatadaptatie via buitenboordmotor constructie. 800k per jaar beschikbaar. KIWI geeft invulling aan DWA-strategie – goed werkgeverschap. Voor Blue Deal van belang in het oog te houden dat naast klimaatadaptatie ook het belang van inclusie wordt benadrukt als noodzakelijk voor duurzame implementatie. Er is een hoop enthousiasme bij de waterschappen voor de werving van de nieuwe lichting KIWI's.

Luzette constateert dat de oproep goed is geadresseerd en wenst het NWB succes.

6. Kennisontwikkeling/uitwisseling – Onderzoek 'Leren van internationale activiteiten in de watersector'

Ellen Minkman (TU Delft) en Brenda Vermeeren (Erasmus Rotterdam), hebben onderzoek gedaan onder waterschappen en drinkwaterbedrijven naar het leren van internationale activiteiten. De resultaten van dit onderzoek worden gepresenteerd door Ellen Minkman. De conclusie is dat er relatief weinig wordt geleerd, potentie tot leren wordt vaak niet benut; de geleerde lessen impliciet en lastig te vangen zijn; er is weinig stimulering vanuit de organisatie. De uitkomsten van deze studie zullen worden gebruikt om het internationaal leren als onderdeel van de DWA-visie verder uit te werken. Omwille van de tijd wordt de vragenronde overgeslagen.

7. Mededelingen

Marcel de Ruijter, secretaris CINTER, is met ziekteverlof. Naar verwachting is hij na de zomer weer aanwezig. Het verslag van de vorige CINTER is deels door hem uitgewerkt, maar nog niet af en wordt de volgende keer meegestuurd. Door de leden van de CINTER wordt voorgesteld een bloemetje namens de CINTER te sturen.

8. Rondvraag

Marcel vraagt naar de uitkomsten van het bezoek (o.a. AGV) aan Suriname. Mark geeft aan dat Waternet in het verleden actief is geweest. Voor nieuwe inzet is het een zoektocht naar financiering aangezien Suriname niet meer in de lijstjes voorkomt. Wel is er de verwachting van een vervolgtraject. De vraag hiervoor is nog niet bij DWA binnengekomen.

Luzette stelt voor bij het Rijk te inventariseren of er een hulpvraag ligt. De CINTER zal via een aparte mail worden geïnformeerd. Als de leden actief willen zijn is het verzoek de unie hierover te informeren.

9. Afsluiting vergadering (17.00 uur)

Luzette bedankt voor de deelname en sluit de vergadering.

MEMO*Agendapunt*
2.2Aan CINTER
Van WINTERBetreft Annotatie WINTER aan CINTER 02 december 2022
Datum 18 november 2022

- - - - -

ADVIES WINTER AAN DE CINTER VAN 02 december 2022

De leden van de WINTER geven naar aanleiding van de agenda van de CINTER van 02 december 2022 de volgende punten aan de CINTER-leden mee:

3 Internationale kennisdeling

De WINTER heeft uitvoerig gesproken over het onderwerp internationale kennisdeling en concludeert dat dit een onderwerp is dat in directe verbinding staat met het reguliere werk van de waterschappen. De WINTER constateert ook dat internationale kennisdeling op verschillende niveaus en binnen verschillende gremia plaatsvindt, nauw verweven is met de Europese inzet en in samenhang moet worden opgepakt. De WINTER adviseert de CINTER:

- de besprekingen rondom 'Europa Lobbylandschap', 'Gesprek over bestaande samenwerkingen' en 'Kennisagenda Internationale Samenwerking', te zien als een startpunt van het gesprek over internationale kennisdeling en deze in de volgende bijeenkomsten terug te laten komen.
- Binnen de eigen organisatie aan te moedigen dat vakinhoudelijke collega's binnen de volle breedte van de eigen organisatie betrokken worden bij het identificeren van de kennisvragen ten behoeve van de kennisagenda.

Tegelijkertijd constateert de WINTER ook dat de rol van de CINTER en de WINTER met betrekking tot Europese kennisdeling en samenwerking niet eenduidig is en meer uitwerking behoeft. De WINTER vraagt de CINTER dit opnieuw te agenderen en deze rol voorafgaand door de WINTER verder uit te laten werken.

4 Terugblik samenwerking Europese Koepels

De WINTER onderkent het belang van het lobbywerk van Bureau Brussel voor de behartiging van de belangen van de Waterschappen in Europa en adviseert de CINTER dit onderwerp vaker terug te laten komen op de agenda van de CINTER om zodoende over en weer beter geïnformeerd te blijven over de ontwikkelingen en daarmee ieder haar rol te kunnen laten pakken.

5 Oekraïne

De WINTER adviseert de CINTER in te stemmen met de voorgestelde lijn voor de verdere betrokkenheid in Oekraïne en dus afwachtend te zijn ten aanzien van een actieve bijdrage aan Oekraïne maareen verdere vraag vanuit ministeries af te wachten. De WINTER vraagt het commitment van de CINTER om voor het idee om zelf werkplekken binnen het eigen waterschap te creëren en hiervoor het contact aan te gaan met de gemeentes binnen het eigen beheersgebied.

STAND VAN ZAKEN UN2023 WATER CONFERENCE

Klankbordgroep MinBZ

Door MinBZ is een zogenaamde klankbordgroep opgericht die de organisatie adviseert over de voorbereidingen van de waterconferentie en reflecteert op voorstellen die door de organisatie worden gedaan. Luzette Kroon neemt deel namens DWA. Andere deelnemers zijn: Jonge Klimaatbeweging, Eijkelkamp, Deltares, IHE Delft, Max Foundation, WUR, Aqua for All, RC Climate Centre, IRC, Both Ends, VEI, WWn, Van Oord, Arcadis, SNV en RHDHV.

Accreditatie

Er zijn twee rondes voor speciale accreditatie. Dit is nodig om (als niet overheid) deel te kunnen nemen aan de conferentie. DWA/UvW heeft in de eerste ronde speciale accreditatie ontvangen (augustus). Op dit moment staat er een tweede ronde voor speciale accreditatie open tot 2 december.

Side-events

Tijdens de conferentie vinden verschillende bijeenkomsten plaats: opening and a closing ceremony, six plenary meetings, five interactive dialogues, parallel meetings en side events. De side-events maken onderdeel uit van het officiële programma, maar vinden buiten het VN-gebouw plaats. Daarmee is deze categorie het gemakkelijkste te organiseren. Naar verwachting wordt begin december een call geopend voor het indienen van voorstellen voor een event tijdens de conferentie. De goedkeuring van een voorstel wordt gedaan door UNDESA. De lidstaten hebben in principe geen invloed op het goedkeuringsproces.

Verkenningen side-event

DWA heeft, mede gebaseerd op ervaringen in de Blue Deal, interesse in een event tijdens het congres waarin beheer & onderhoud (maintenance & repair) en de governance en duurzame financiering daarvan, centraal staan. Het ontbreken daarvan is al snel een van de grootste bedreigingen voor het behalen van de SDG-doelstellingen voor 2030. Internationaal wordt het belang van dit onderwerp algemeen erkend. Een side-event hierover is wellicht logisch, maar niet vanzelfsprekend. We hopen ofwel aan te kunnen sluiten bij andere organisaties die een vergelijkbaar voorstel hebben, of zelf een voorstel in te dienen met een aantal andere partijen. De (mogelijke) betrokken partners zijn onder andere: Nederlandse WaterschapsBank, Invest International, GWOPA, WWX, IWA en IHE-Delft.

EUROPA LOBBYLANDSCHAP

Dieter Staat, Luc Kronenberg (Bureau Brussel)

BESPREEKSTUK (BEELDVORMEND)

BESPREEKPUNTEN

1. Toelichting op het bestaande lobbylandschap en waarin de waterschappen al wel of niet betrokken zijn.
2. Discussie om kennisdeling in Europa te bevorderen en bestaande koepels daarvoor te gebruiken, en om de lobby daarmee te versterken.

TOELICHTING

In de DWA visie staat beschreven dat Europa een grotere rol krijgt in relatie tot het internationale werk van de waterschappen. De drie ambities met betrekking tot Europa zijn:

1. DWA draagt inhoudelijk vanuit de waterschapspraktijk bij aan het lobbywerk van Bureau Brussel.
2. DWA speelt een actieve rol in kennisuitwisseling en -ontwikkeling in Europa.
3. DWA gaat samenwerking aan met individuele Europese partnerorganisaties.

Tijdens de WINTER van 18 maart 2022 is toegezegd aan de WINTER dat het Europees landschap met verhouding tot waterschappen verder in kaart wordt gebracht. Tijdens de WINTER van 18 november en de CINTER van 2 december wordt dit Europese landschap verder besproken aan de hand van bijgevoegde notitie (bijlage CINTER 22-17b). Deze notitie probeert meer inzicht te bieden in de actoren waar de lobby van de Unie van Waterschappen onder de vlag van de Dutch Water Authorities in Brussel zich op richt. Verder schetst de notitie een beeld van de lobbyactiviteiten. Ten Als laatste bevat de notitie ook suggesties voor kennisdeling en ondersteuning van de EU lobby. Een mogelijke rol voor de waterschappen kan bestaan uit:

- EurEau: experts van de waterschappen betrekken bij de verdere uitrol van het innovatie platform.
- SGI Europe: Een ambtenaar van een waterschap afvaardigen om deel te nemen aan de SGI water taskforce vergaderingen, 3 keer per jaar. Liefst een waterkwaliteitsexpert/strategisch adviseur.
- Water Europe: Waterschappers namens de Unie laten aanschuiven bij Water Europe werkgroepen en bijeenkomsten.
- EUWMA: voorbeelden van verzilting bij waterschappen ophalen en oplossingen in kaart brengen om te delen met de waterschappen. Vervolgens ook voorbeelden van andere EUWMA landen delen met waterschappen.
- Evenementen en bijeenkomsten van EU instellingen en koepels melden in de nieuwsbrief van de Unie van Waterschappen.

Europa lobbylandschap: Bureau Brussel – Unie van Waterschappen

In de DWA visie staat beschreven dat Europa een grotere rol krijgt in relatie tot het internationale werk van de waterschappen. De drie ambities met betrekking tot Europa zijn:

1. DWA draagt inhoudelijk vanuit de wetenschapspraktijk bij aan het lobbywerk van Bureau Brussel.
2. DWA speelt een actieve rol in kennisuitwisseling en -ontwikkeling in Europa.
3. DWA gaat samenwerking aan met individuele Europese partnerorganisaties.

Deze notitie poogt daarom meer inzicht te bieden in de actoren waar de lobby van de Dutch Water Authorities in Brussel zich op richt. Verder schetst de notitie een beeld van de lobbyactiviteiten. Als laatste bevat de notitie ook suggesties voor kennisdeling en ondersteuning van de EU lobby.

1. EU instellingen

EU besluitvorming komt tot stand door een complex samenspel van de drie Europese instellingen: Europese Commissie, Raad en Europees Parlement. Bureau Brussel behartigt met een actieve lobby de belangen van en namens de waterschappen in dit proces. De notitie sluit af met suggesties voor meer inzet van waterschappers binnen EU koepels en ideeën voor versterkte kennisdeling.

Raad:

De Permanente Vertegenwoordiging (PV) van Nederland bij de Europese Unie is de vooruitgeschoven post van ministeries in Brussel. De diplomaten van de PV vertegenwoordigen Nederland in Raadswerkgroepen die de Ministerraden voorbereiden. De Nederlandse positie en inzet in deze raden wordt bepaald in Den Haag. Beïnvloeding van deze positie verloopt vanuit het Uniebureau via de contacten met ministeries en de lobby richting de Tweede Kamer. In Brussel staan de EU lobbyisten als vertegenwoordigers van de waterschappen als zogenaamd 'mededepartement', in nauw contact met medewerkers van de PV. Niet om de Nederlandse inzet alsnog te wijzigen, maar vooral om de impact en positie van de waterschappen goed op het netvlies te brengen en houden. Aangezien de ministers in de Raad samen met het Europees Parlement de wetgeving bepalen is het belangrijk om goed aangesloten en geïnformeerd te zijn van het besluitvormingsproces in de Raad.

Europees Parlement:

Het Europees Parlement heeft op veel terreinen, waaronder milieu, klimaat en landbouw, medezeggenschap over EU wetgeving. Nederland heeft 29 Europarlementariërs in het Europees Parlement. Ook al zitten de Europarlementariërs (MEP's) in Europese fracties, de beïnvloeding en lobby verloopt nog steeds vooral via nationale lijnen. Bureau Brussel voorziet daarom vooral de Nederlandse MEP's van stemadviezen, amenderingsuggesties en positon papers. Ook kunnen MEP's schriftelijke en mondelingen vragen stellen aan de Europese Commissie om evt. problemen met wetgeving aan te kaarten. Verder worden MEP's uitgenodigd voor werkbezoeken en bijeenkomsten van de Unie van Waterschappen. Één keer paar jaar organiseert Bureau Brussel in Straatsburg het waterdiner, voor Nederlandse MEPS. Tijdens dit diner wordt door de directeurs van Vewin en de Unie, maar ook bestuurders van beide organisaties, in een informele setting met de MEP's gediscussieerd over actuele thema's en wetgevende dossiers. Contact met MEP's verloopt te allen tijde via Bureau Brussel. Dit om een coherent geluid van de Nederlandse waterschappen te waarborgen.

Europese Commissie:

De Europese Commissie is 'hoedster der verdragen' en ziet toe of de lidstaten de wetgeving goed implementeren en naleven. Daarnaast evalueert de Commissie bestaande wetgeving en kan zij bepalen of wetgeving moet worden herzien of dat er nieuwe wetgeving moet komen. De Commissie

schrijft de wetsvoorstellen, vervolgens bepalen het EP en de Raad hun positie op deze voorstellen. Daarna zullen EP en Raad met elkaar moeten onderhandelen om tot een akkoord te komen. De Europese Commissie is bij het hele besluitvormingsproces betrokken. Dit om haar oorspronkelijke voorstel te verdedigen, om de onderhandelingen inhoudelijk te ondersteunen, of om op te treden als dat nodig is. Agendasetting en het bepalen van de Europese koers is ook een belangrijke rol van de Europese Commissie. Bureau Brussel behartigt de belangen bij de Commissie in de voorbereiding van relevante nieuwe wetgeving. Daarnaast brengt zij problemen met bestaande wetgeving onder de aandacht bij de Commissie. Voor de beïnvloeding van de Commissie worden veel verschillende instrumenten gebruikt, zoals reageren op expert consultaties, werkbezoeken, gesprekken met Commissieambtenaren en het deelnemen aan stakeholdersessies.

2. EU koepelorganisaties

De Unie van waterschappen is lid van verschillende Europese koepelorganisaties. Deze organisaties hebben verschillende functies. Zo fungeren deze koepels als belangrijk instrument voor contact en samenwerking met de Europese Commissie. De Commissie werkt graag samen met koepels omdat zij dan direct een overzicht kan verkrijgen van de impact van wetgeving op verschillende landen en sectoren. Ook spaart de Europese Commissie hiermee tijd. De position papers en informatiedocumenten van Europese koepels zijn een belangrijk instrument voor beïnvloeding van Europese wetgeving. Daarom is het belangrijk om als onderdeel van de EU lobby te investeren in de positiebepaling binnen EU waterkoepels. Verder bieden EU koepelorganisaties ook een goed platform voor kennisontwikkeling en kennisdeling. Hieronder een beeld van de verschillende koepelorganisaties waar de Unie van Waterschappen lid van is:

EurEau - EU koepelorganisatie voor de nationale afvalwaterbeheerders en drinkwaterkoepels. Met een secretariaat van 5 medewerkers is het veel bescheidener dan koepels van de chemische en farmaceutische industrie, maar qua output en bereik toch enorm invloedrijk. De EurEau website bevat veel achtergrondinformatie en position papers over EU wetgevingsdossiers en is ook nuttig voor waterschappen om een beter begrip te krijgen van actuele wetgevingsontwikkelingen en de positionering van de Europese watersector. Uniebestuurder Luzette Kroon neemt namens de Unie van Waterschappen én Vewin plaats in de General Assembly, het hoogste orgaan van EurEau. Verder nemen vertegenwoordigers van Bureau Brussel en de Unie van Waterschappen actief deel aan commissievergaderingen van EurEau. Zo is Michael Bentvelsen van het Unie van Waterschappen kantoor in Den Haag de voorzitter van de afvalwatercommissie van EurEau en zal Dieter Staat tot volgend jaar juni covoorzitter zijn van de EurEau commissie voor juridische en financiële zaken. Bureau Brussel neemt actief deel aan het maandelijkse Water Lobby Group (WLG) overleg waarin zij samen met andere EurEau lobbyisten overleggen met het EurEau secretariaat. Om kennisdeling onder de leden van EurEau te delen zet EurEau momenteel een innovatieplatform op. Nu in het begin richt deze besloten online discussie omgeving zich op het thema klimaatverandering en de impact op afvalwaterzuivering en drinkwaterbereiding. Vanuit de Unie van Waterschappen wordt een proces in gang gezet om experts van de waterschappen hierbij te betrekken. Op 25 november wordt voor betrokkenen van het innovatieplatform een discussiebijeenkomst georganiseerd over de aanpak van lachgas en methaan bij rioolwaterzuivering. Ook de Unie van Waterschappen zal hiervoor een spreker aanleveren.

Website: [EurEau - Water matters, the views of Europe's water sector](#)

De European Water Association (EWA)

EWA is een EU koepel voor verbeterd waterbeheer met een brede achterban, waaronder waterbedrijven, onderzoekers en leveranciers voor de watersector. Het secretariaat is ondergebracht

bij de Duitse waterkoepel DWA in Duitsland. EWA organiseert bijeenkomsten en Webinars gericht op de implementatie van EU waterwetgeving en agendering van EU ontwikkelingen. Bureau Brussel gaat naar het jaarlijkse congres en ondersteunt bij de inhoudelijke voorbereiding. Ook participeert Bureau Brussel in de EWA European Policy Committee, vergelijkbaar met de WLG van EurEau. EWA biedt in aanvulling op EurEau een extra platform naar de EU instellingen en heeft daarnaast ook een belangrijke netwerkfunctie. In het verleden hebben ook waterschappers opgetreden als spreker tijdens het EWA jaarcongres.

Website: [Home - EWA \(ewa-online.eu\)](http://ewa-online.eu)

Water Europe

Deze EU waterinnovatiekoepel pleit voor EU projecten voor waterinnovatie en richt zich in Brussel met name op de Europese Commissie. Verder biedt zij een platform voor haar leden om kennis en innovaties uit te wisselen. Daarnaast worden er ook gezamenlijke EU projectaanvragen ingediend. Grote bedrijven, zoals Grundfos, Veolia, Microsoft en Xylem, hebben het meeste invloed op de koers van Water Europe. Daarnaast zijn veel onderzoeksinstituten en waterbedrijven ook lid. Water Europe verzorgt meerdere grote bijeenkomsten per jaar. *En marge* van deze bijeenkomsten worden ook werkgroepen georganiseerd om in te zoomen op deelonderwerpen, zoals circulaire economie en digitalisering.

Website: [Water Europe – A Common Vision for a Water-Smart Society](#)

Services of General Interest Europe (SGI Europe)

Deze koepel behartigt de belangen van Services of General Interest (publieke dienstverleners). Bureau Brussel is hier actief in de water taskforce en de Environment taskforce, waarin zij een voortrekkersrol vervullen. Ook zijn zij actief in de Public Services Board. Hier komen meer brede thema's aan bod, zoals aanbesteden. SGI Europe is vaak erg nuttig om de impact op publieke dienstverleners extra onder de aandacht te brengen. Hierin heeft de koepel een nuttige toegevoegde waarde naast EurEau. Vewin Directeur Hans de Groene is vicevoorzitter van de SGI Europe Water Taskforce.

Website: [SGI Europe](#)

EUWMA

Dit is de Europese Waterschapskoepel, waarvan de Unie van Waterschappen het secretariaat voert. Unie-directeur Meindert Smallegen is Secretaris Generaal en Dieter Staat, ondersteunt hem hierin. Luzette Kroon is namens het Uniebestuur lid van de Nederlandse delegatie binnen EUWMA. Ook in andere landen in Europa zijn waterbeheersorganisaties actief die publieke taken hebben zoals, waterbeschikbaarheid garanderen en bescherming tegen overstromingen. Deze organisaties hebben niet dezelfde schaal en financiële slagkracht die de Nederlandse waterschappen bezitten. Wel hebben ze vaak vergelijkbare problemen en daar kunnen Nederlandse waterschappen van buitenlandse waterbeheerspraktijken leren. EUWMA komt 2 maal per jaar bij elkaar onder een roterend voorzitterschap. Afgelopen jaar is onder Nederlands voorzitterschap het belang van klimaatadaptatie hoog op de EUWMA agenda gezet. Vlaanderen is momenteel voorzitter en heeft als voorzitterschapsthema gekozen voor verzilting. Andere EUWMA leden zijn de nationale waterschapskoepels uit het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Frankrijk, Spanje, Italië, Portugal, Hongarije en Roemenië. Hoofddoel van EUWMA is het uitwisselen van ervaringen rond waterbeheer en de implementatie van EU waterwetgeving. Daarnaast biedt EUWMA een goed platform om namens EUWMA te schakelen met de Europese Commissie. Dieter Staat neemt bijvoorbeeld onder de vlag van EUWMA deel aan overleggen tussen de lidstaten, stakeholders en de Europese Commissie over de implementatie van de Kaderrichtlijn Water.

Website: [EUWMA](#)

3. Suggesties voor kennisdeling en ondersteuning van de EU lobby

- *EurEau*: experts van de waterschappen betrekken bij de verdere uitrol van het innovatie platform.
- *SIG Europe*: Een ambtenaar van een waterschap afvaardigen om deel te nemen aan de SIG water taskforce vergaderingen, 3 keer per jaar. Liefst een waterkwaliteitsexpert/strategisch adviseur.
- *Water Europe*: Waterschappers namens de Unie laten aanschuiven bij Water Europe werkgroepen en bijeenkomsten.
- *EUWMA*: voorbeelden van verzilting bij waterschappen ophalen en oplossingen in kaart brengen om te delen met de waterschappen. Vervolgens ook voorbeelden van andere EUWMA landen delen met waterschappen.
- Evenementen en bijeenkomsten van EU instellingen en koepels melden in de nieuwsbrief van de Unie van Waterschappen.

KENNISAGENDA INTERNATIONALE SAMENWERKING

Petra Goessen (HHNK), Piebe Hoeksma (UvW)

BESPREEKSTUK (BEELDVORMEND)**BESPREEKPUNTEN**

1. Eerste indruk van de twee agenda's, hoe is deze voor het huidige werk relevant?
2. Hoe sluit deze aan op het Europees landschap, welke keuzes moeten we maken?

TOELICHTING

Nav de visie van DWA om een gezamenlijke kennisagenda op te stellen is een eerste aanzet gemaakt. Deze kennisagenda heeft een tweeledig doel; enerzijds geeft het een leidraad om actief partners te zoeken binnen Europa voor samenwerking, anderzijds geeft het houvast voor collega's buiten Europa om ook dit soort vragen op te halen.

De agenda in tweevoud

De agenda is opgebouwd met behulp van kennisagenda's van waternet, WDOD, HDSR en HHNK, en voor waterveiligheid ook aangevuld met de kennisagenda van RWS en STOWA. Drinkwater kennisvragen zijn wel verzameld maar nog niet toegevoegd aan deze agenda, omdat slechts 1 waterschap deze verantwoordelijkheid heeft. Desgewenst kan dit uiteraard toegevoegd worden (bespreekpunt 2).

De vragen in de agenda kunnen kennisvragen zijn, maar ook voorbeelden van tools (bijvoorbeeld model ontwikkelingen) of competenties (bijvoorbeeld story telling als communicatiemiddel).

Aanvullingen zijn nog nodig, enerzijds vanuit alle andere waterschappen, anderzijds ook vanuit de verschillende disciplines die nog niet zijn uitgediept.

Voor de Europese samenwerking en voor de samenwerking buiten Europa maken we twee agenda's:

- Europa

Voor de samenwerking met Europa maken we een kennisagenda met kennisvragen op hoofdlijnen voor alle relevante thema's en vakdisciplines. Hiermee gaan we op zoek naar regio's binnen Europa waar deze vraagstukken mogelijk beantwoord kunnen worden. Een eerste aanzet van deze agenda is bijgevoegd als bijlage CINTER 22-18b.

- Buiten Europa

Wanneer een collega voor Blue Deal of Water Workx op pad is, is de tijd beperkt om ook andere relevante vragen uit te diepen. Hiervoor wordt een eenvoudiger kennisagenda meegegeven, met een top 3 per thema/discipline. Waar mogelijk wordt informatie meegenomen, of contacten gelegd om in een ander stadium hier verder op in te gaan. Een voorbeeld (nog niet ingevuld met kennisvragen) is bijgevoegd als bijlage CINTER 22-18c.

Terugbrengen opgehaalde informatie

Voor het delen en opbouwen van opgehaalde kennis, tools en competenties zal een werkproces uitgewerkt worden. In januari komt de werkgroep hiervoor bij elkaar en in de volgende WINTER voorgelegd.

voor de volgende themas en vakdisciplines zijn kennisvragen opgehaald

thema's

Climate and Energy transition

Circulariteit

Biodiversiteit

risk based maintenance and incident management

Water and soil based landscape

Environment and organisation, 'soft skills'

Monitoring and digital transition

vakdisciplines

Flood risk and inundation, including incident management

purification technology

water quality and ecology

hydrology

ground water and soil quality

Climate and Energy transition	topic
	what would be an optimal beach design including sea level rise, beach width, tourism, nature; how to get there? use of Socio economic pathways for future scenario pathways how can we gain thermal energy from waste water, surface water and drinking water how can we use macro economisch models to quantify measures for far future (generations) costs and benefits how can we balance use of green energy to other negative effects as particulates and air quality? which obstacles slow down climate adaptation how can we learn from societal and psychological science to change? how can we use the creative sector to increase public involvement?
Circulariteit	comparing tools for calculation of net zero emissions experience with water footprint reuse of plastics aquafarm urine as fertilizer
Biodiversiteit	what are tipping points in biodiversity related to water temperature, salination or flood/droughts? which invasive species will move from southern europe to the north? How can we monitor these? what could be the impacts of new species to biodiversity and human health? vermin in dykes; how to keep them out? which grass can we use on dykes which will withstand long periods of heat, drought and intense rainfall/floods?
risk based maintenance and incident management	how to minimise impacts on economics, human health biodiversity in incidents and recovery of floods, droughts, heat or waterquality? examples of real time monitoring for hydrology or flood risk in dykes/dunes how to adapt to more extreme weather?
Water and soil based landscape	how to storage of fresh ground water in soils using the landscape for climate adaptation using nature and recreation for climate adaptation using the landscape for underground spatial decisions
Environment and organisation, 'soft skills'	tools for measuring effectiveness of law enforcement on water quality dealing with knowledge and capacity drain, caused by digital world how to involve public in adaptation how to unlock knowledge and data to public how can we use the creative sector to increase public involvement? how to adapt the field staff to more extreme weather? how can we learn from societal and psychological science to change? how can learn from each other in new low budget ways?
Monitoring and digital transition	examples of using drones, sensors in remote areas-data transport, batteries examples of citizen science in water sector use of augmented reality for visualation/public involvement

**knowledge
/tool/competence
building (k/t/c)**

k

k

K

t

t

C

C

C

k

t

k

k

$$\frac{k}{i}$$

k

k

$$k$$
$$k$$

k

k

t

C

k

k

k

k

t

C

t
tt
cc
t

C

C

t

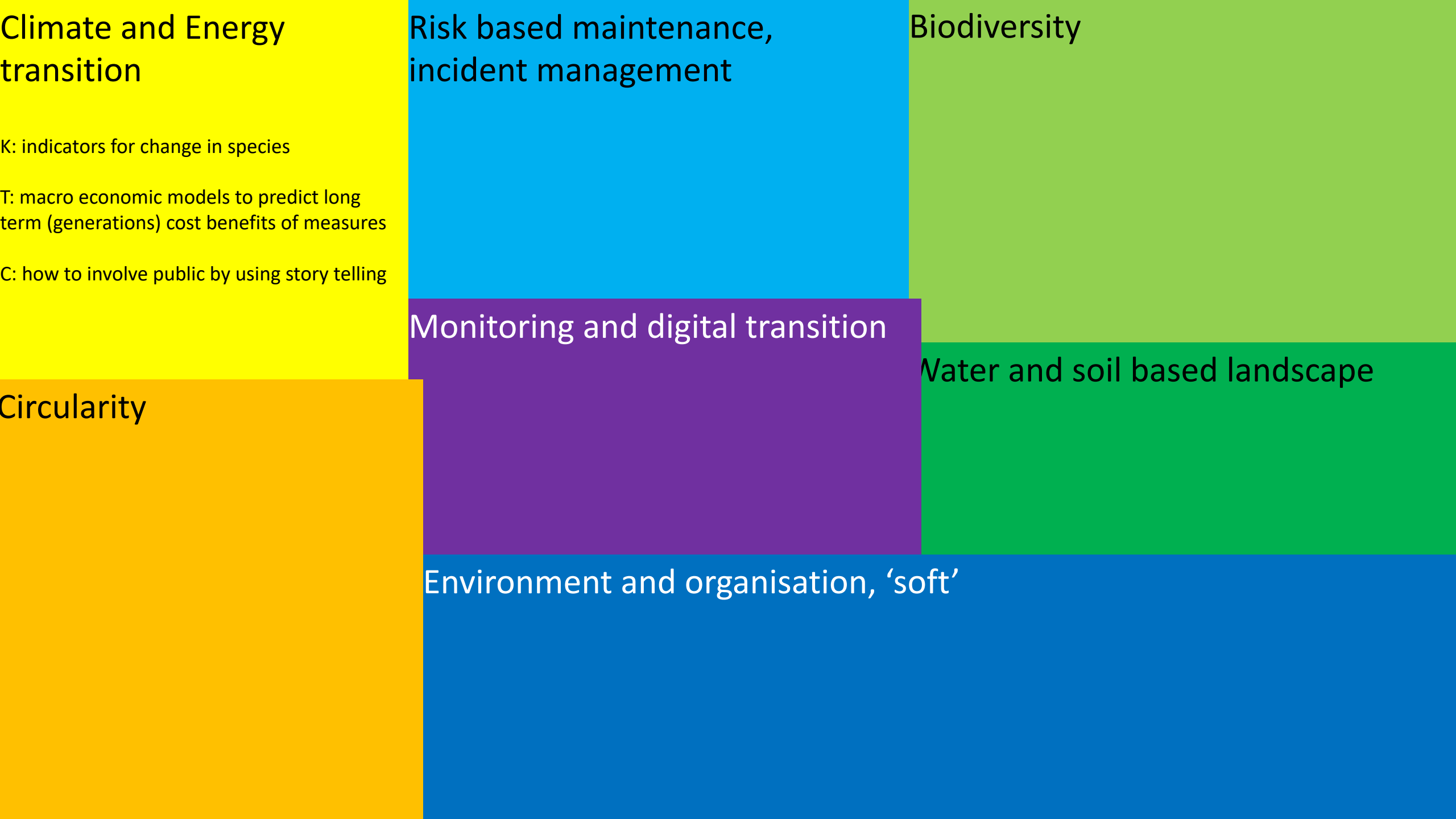
t

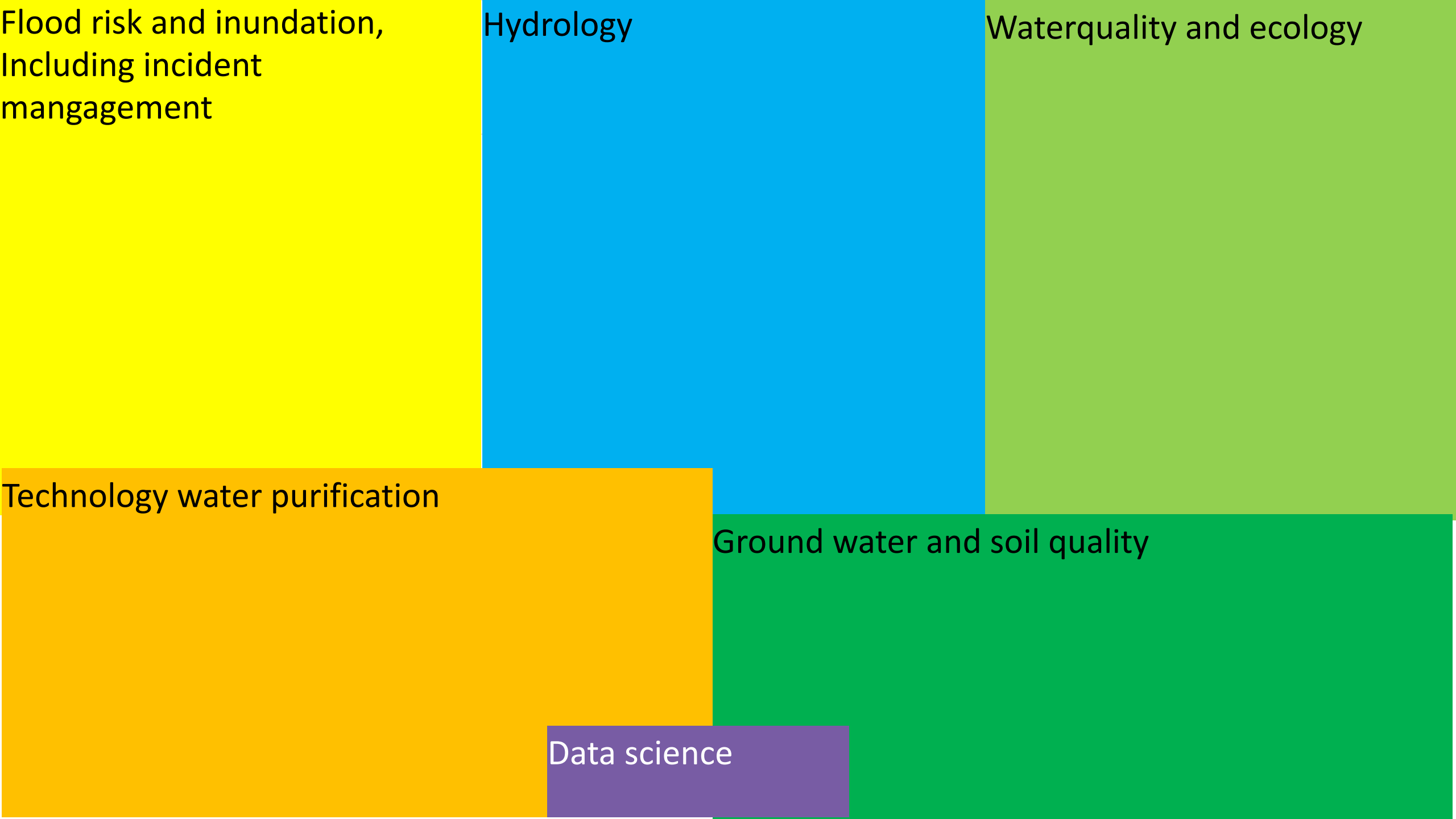
C

Flood risk and inundation, including incident management	innovations; how to monitor them?	k
	how to determine the level of readiness of new knowledge?	k
	how to use fragility curves for maintenance?	k
	hoe bepalen we het level of readiness bij nieuwe ontwikkelingen?	k
	lessons learned floodings	k
	crisisorganisatie uk; lessons learned, implementation, joint learning	k
	using nature based solutions, examples	k
	effects of human interventions like buildings on natural dunes, cliffs, dykes	k
	life cycle of reinforcement works in relation to carbon emission	k
	effects of droughts on flood risk	k
hydrology	effectiveness of adaptive pathways, both regional as local	k
	changing growing season; effect on water footprint	k
	other crops for new climate	k
water quality and ecology	what are tipping points in biodiversity related to water temperature, salination or flood/droughts?	k
	which invasive species will move from southern europe to the north? How can we monitor these?	k
	cost benefits for law enforcement; risk based water quality	k
	which water quality leads to deseases, directly (swimming) or indirectly via crops and meat?	k
	which grass can we use on dykes, water ways which will withstand long periods of heat, drought and intense rainfall/floods?	k
	dealing with pfas; examples?	k
	desalination for land cultivation	k
purification technology	efficient sewage purification output at water bombs?	k
	examples of high efficient sewage purifcation on local bases.	k
ground water and soil quality	effect of land subsidence on both emissions as under ground infrastructure	k
	correlation soil subsidence and water quality	k
	correlation soil subsidence and heat & drought	k
	Ground water quality modelling/management	t

Themas en specialismen

- Kennis
- Tools
- Competenties

Flood risk and inundation,
Including incident
mangagement

Hydrology

Waterquality and ecology

Technology water purification

Ground water and soil quality

Data science

BETROKKENHEID WEDEROPBOUW OEKRAÏNE

Piebe Hoeksma

BESPREEKSTUK (BESLUITVORMEND)**GEVRAAGD BESLUIT**

De leden van de CINTER worden gevraagd:

- In te stemmen met de voorgestelde lijn voor de verdere betrokkenheid in Oekraïne, namelijk: afwachten met actieve bijdrage aan Oekraïne, verdere vraag vanuit ministeries af te wachten en in de tussentijd het idee om werkplekken beschikbaar te stellen verder uit te werken.

DE KERN VAN HET ADVIES

De huidige (veiligheids)situatie in Oekraïne is onzeker. Er zijn verschillende initiatieven met betrekking tot wederopbouwwerkzaamheden voor Oekraïne. Water is een van de focus thema's vanuit de Nederlandse overheid. Vanuit de waterschappen voelen we een plicht om op een of andere manier betrokken te zijn in het wederopbouwproces. Om echter te voorkomen dat we op een willekeurige plek in Oekraïne aan het werk gaan, dringen we aan op een centrale coördinatie vanuit het rijk. Pas wanneer we vanuit die centrale rol een concreet verzoek krijgen voor onze betrokkenheid en inzet, bekijken we welke concrete inzet we kunnen bieden.

Bespreking minister Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking - Schreinemacher

Op woensdag 31 augustus heeft Luzette Kroon (Portefeuillehouder Internationaal) een kennismakingsgesprek gehad met de minister voor Buitenlandse Handel en ontwikkelingssamenwerking, minister Schreinemacher. Naast het algemene werk van de waterschappen kwam hierbij Oekraïne uitgebreid aan bod. De minister wil vooral insteken op de vraag (op water en landbouw) vanuit Oekraïne en daarbij de VNG en Unie betrekken, waarbij het zoveel mogelijk internationaal gecoördineerd wordt. Daarmee zitten BZ en DWA goed op een lijn waarbij DWA vooralsnog terughoudend is in het pakken van een actieve (leidende) rol. Een idee dat opkwam tijdens de kennismaking, betreft het creëren van stage/werkplekken in de waterschappen voor Oekraïners die werkzaam zijn in de watersector maar momenteel in Nederland verblijven. Dit idee lijkt te kunnen rekenen op behoorlijk wat draagvlak.

Werkplekken beschikbaar stellen

Tijdens de KDW van 4 november is kort de reactie geïnventariseerd van de SD's op de vraag of de SD's mogelijkheden zien *een aantal werkplekken beschikbaar te stellen voor tijdelijk in Nederland verblijvende Oekraïners die een waterachtergrond hebben?* De reactie is positief, met de boodschap: vergeet niet wat er lokaal al gebeurt en laat dat gewoon doorgaan. De reden voor het voorstel om werkplekken ter beschikking te stellen is tweeledig:

- Op deze manier kunnen we een kleine bijdrage leveren in het verlichten van het leed van de Oekraïners. We bieden ze immers een kans om in hun eigen vakgebied aan het werk te gaan.
- We creëren een eerste netwerk dat wellicht van pas kan komen in toekomstige mogelijke ondersteuning in het herstel van het waterbeheer in Oekraïne.

Er zijn natuurlijk nog veel vragen te beantwoorden. Maar het ziet er naar uit dat de beste manier om Oekraïners met een waterachtergrond te bereiken een procedure via het 'Landelijk Werkgevers Servicepunt' is. Het zal aan ieder waterschap zelf zijn om hier uiteindelijk actief invulling aan te geven. Hoe dit precies in z'n werk gaat, wat er precies mogelijk is en wat de haken en ogen zullen zijn, wordt momenteel verder uitgewerkt. Daarbij is het goed om in het oog te houden dat de vrijstelling voor een werkvergunning van Oekraïners voorlopig loopt tot medio maart 2023. Wat er daarna gebeurt is vooralsnog niet duidelijk.